

2022-12-07

Avd för Ekonomi och styrning
Jonathan Fransson
Adrian Ekström
EJ

Komplettering till PM Prisindex för vård och omsorg

Denna PM är en komplettering till den befintliga promemorian från mars 2009 som beskriver modellen för att beräkna Omsorgsprisindex (OPI) och Vårdprisindex (VPI) och som ursprungligen presenterades i cirkulär 09:26 samt EkonomiNytt 10/09. PM Prisindex för vård och omsorg finns publicerad på SKR:s webbplats.¹ Kompletteringen beskriver en ny beräkningsmetod för preliminärt OPI som avses tillämpas från och med innevarande år.

Ny beräkningsmetod för preliminärt OPI

Nästkommande år, 2023, är ett år då Omsorgsprisindex sannolikt kommer bli preliminärt (då det inte finns något löneavtal mellan SKR och Kommunal klart ännu för 2023). När det inte finns centralt löneavtal mellan SKR och Kommunal för det kommande året är OPI i december *preliminärt* till dess att nytt avtal finns. Det preliminära indexet är alltid lägre än utfallet, då nuvarande beräkningsmetod utgår från att löneökningar uteblir för kommande år. SKR ser att det finns fördelar med en ny metod för att ta fram preliminärt OPI, som syftar till att det preliminära OPI närmare ska stämma överens med det definitiva. Fördelarna är att:

1. Företag och privata utförare får ett jämnare kassaflöde med ett preliminärt OPI som i lägre grad skiljer sig från definitivt OPI än vad tidigare metod genererat. Detta innebär att ersättningen, som företagen i flertal avtal med kommuner begär in retroaktivt i samband med att definitivt OPI publiceras, blir mindre.
2. Kommunernas planeringsförutsättningar underlättas/förbättras med ett preliminärt OPI som närmare överensstämmer med det definitiva (se exempel på preliminärt utfall mot det faktiska i tabell 1). Det motverkar

---

¹ Webbadressen är www.skr.se. Välj sedan Ekonomi, juridik/ekonomi/Budget och planering/Prisindex.
<https://skr.se/skr/ekonomijuridik/ekonomi/budgetochplanering/prisindex/opi.1333.html>

riskan för en oförutsedd begäran till kommunen om ersättning till företagen när väl definitivt OPI publiceras.

3. Minskad osäkerhet kring vad som händer ifall ett löneavtal inte kommer på plats under hela året. Under pandemiåret 2020 var det nära att inget avtal slöts under året, och ett sådant scenario riskerar med nuvarande metod att leda till att ett helt års ersättning begärs retroaktivt, vilket kan skapa merarbete och påverka bokslutsarbetet.

Tabell 1. Omsorgsprisindex. Historiskt OPI för år med både preliminärt och definitivt OPI

Omsorgsprisindex	Prel. 2016	2016	Prel. 2017	2017	Prel. 2020	2020
Årskostnad för löneavtal	0,62	2,64	0,98	2,69	0,59	2,96
Löneökning utöver avtal	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10	0,10
Lagstadgade arbetsgivaravgifter	0,44	0,44	0,10	0,10	0,00	0,00
Löneförändringens påverkan på semesterlöneskulden	0,04	0,04	0,18	0,28	0,04	0,18
Summa lönekostnadsförändring	1,20	3,22	1,36	3,17	0,73	3,23
KPI	-0,1	-0,1	0,84	0,84	1,82	1,82
Omsorgsprisindex*	0,9%	2,6%	1,3%	2,7%	0,9%	3,0%

Anm.: Preliminära siffror är kursiverade.

*80 procent löneförändring och 20 procent KPI-inflation.

SKR presenterar i denna promemoria en ny metod för att skatta preliminärt OPI. Förslaget är att basera en sådan skattning utifrån Konjunkturinstitutets senast tillgängliga löneprognos för kommunsektorn nästkommande år. Denna löneprognos görs på hela kommunsektorn och är därmed betydligt bredare än det OPI försöker fånga men är samtidigt det bästa tillgängliga vi har. Det preliminära uppdateras sedan till definitivt OPI när löneavtal mellan SKR och Kommunal är på plats. Fördelarna med att utgå från en prognos, snarare än utebliven löneökning, är att preliminärt OPI då är närmare det faktiska utfallet samt att det finns en metod att utgå från om det inte finns något löneavtal alls för ett enskilt år. Nackdelen är att kommunerna kommer förskotta viss kompensation till företagen, då det inte finns några faktiska löneavtal på plats. Detta är något som ska justeras när definitivt OPI publiceras på samma sätt som det fungerar nu, vilket resultatmässigt inte innebär några förändringar. Det är samtidigt inte önskvärt att preliminärt OPI hamnar över det faktiska, då det betyder att kommunerna får en fordran som är förknippad med viss risk (vid konkurs eller avslutat uppdrag under året).

Beräkningsmetoden är enbart ett tillvägagångssätt för att ta fram ett preliminärt omsorgsprisindex som inte bortser från årliga löneökningar. Observera att vi med den föreslagna metoden inte gör anspråk på att

bedöma utfallet av de avtalsförhandlingar som ska föras 2023 där den internationellt konkurrensutsatta industrin ska sätta märket.

Konjunkturinstitutets prognos mot utfall i löneavtal mellan Kommunal och SKR

Konjunkturinstitutet (KI) gör ingen prognos specifikt för Kommunals verksamhetsområden utan prognosticerar löneökningstakt för kommunsektorn som helhet. Historiken visar att KI:s prognos över timlön i kommuner (konjunkturlönestatistiken, kalenderkorrigerad) konsekvent överstiger utfallet i Kommunals löneavtal (år 2020 undantaget). KI prognosticerar hela lönekostnadsförändringen (inklusive löneglidning och semestereskuld) men vid framtagandet av OPI är det enbart en uppskattning/prognos av utfall i löneavtalet som är av intresse. Övriga delar, såsom löneglidning, semesterlöneskuld och förändring av arbetsgivaravgifter, är redan beräknade eller är en funktion av löneavtalet. Om vi ser tillbaka på de senaste sju åren ligger KI:s prognos över utfall i löneavtalet (år 2020 undantaget), se tabell 2. Det behövs därmed en justering för att använda KI:s prognosticerade timlöneförändring i framtagande av nytt preliminärt OPI.

Tabell 2. Konjunkturinstitutets timlöneprognos och löneavtal mellan SKR och Kommunal

	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Timlön, KI-prognos*	3,1	3,3	3,3	2,8	2,6	2,3	2,5
Summa löneavtal	2,6	2,7	2,6	2,7	3,0	1,7	1,8
Differens mot löneavtal	0,5	0,6	0,7	0,1	-0,4	0,6	0,7

*Timlöner för Kommuner enligt Konjunkturlönestatistiken, kalenderkorrigerade värden. Prognos från december föregående år för 2016, från oktober föregående år för 2017–2020, respektive från september föregående år för 2021–2022.

Preliminärt OPI baserat på justering av KI:s prognosvärde

Löneavtalen löper normalt inte ut i januari utan senare på året, historiskt i april eller maj. En prognos behövs endast för övriga månader. För 2023 innebär det en prognos för nio månader eftersom det gamla löneavtalet gäller till och med mars. KI:s timlöneprognos för kommuner används för dessa månader. För att ta höjd för att KI:s timlöneprognos normalt ligger högre, samt undvika att preliminärt OPI hamnar för högt (högre än definitivt OPI) föreslås timlöneprognosen för 2023 reduceras med 0,75 procentenheter. I tabell 3 redovisas en jämförelse mellan faktiskt utfall för OPI och hypotetiskt utfall för preliminärt OPI åren 2016–2022 givet en reduktion med 0,75 procentenheter.

Med detta metodval och exemplifierade reducering ligger preliminärt OPI lägre än det faktiska utfallet för samtliga år utom 2021, se tabell 3. Samtidigt hamnar det mycket nära det faktiska utfallet flertalet av åren.

Tabell 3. Omsorgsprisindex utfall med KI:s prognosvärde minus 0,75 procentenheter jämfört med det faktiska utfallet 2016–2022

OPI	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Årskostnad för löneavtal	2,64	2,69	2,55	2,67	2,96	1,68	1,85
Summa lönekostnadsförändring*	3,22	3,17	2,81	2,93	3,23	1,70	2,00
KPI	-0,08	0,84	1,70	1,92	1,82	0,74	1,62
Omsorgsprisindex**	2,6%	2,7%	2,6%	2,7%	3,0%	1,5%	1,9%
Prel. OPI enligt ny metod	2016	2017	2018	2019	2020	2021	2022
Prel. årskostnad för löneavtal	2,40	2,66	2,55	2,18	1,99	1,74	1,88
Summa preliminär lönekostnadsförändring*	3,08	3,02	2,80	2,41	2,21	1,76	2,03
KPI	-0,08	0,84	1,70	1,92	1,82	0,74	1,62
Omsorgsprisindex preliminärt**	2,5%	2,6%	2,6%	2,3%	2,1%	1,6%	1,9%
Differens preliminärt index mot faktiskt utfall	0,1%	0,1%	0,0%	0,4%	0,9%	-0,1%	0,0%

*Inkluderar strukturförändring och löneglidning, lagstadgade arbetsgivaravgifter samt löneförändringens påverkan på semesterlöneskulden.

**80 procent löneförändring och 20 procent KPI-inflation.

Vid väsentligt ändrade förhållanden i utfallet mellan löneavtal och KI:s timlöneprognos ska reduceringen korrigeras. Om Konjunkturinstitutet slutar publicera prognos över timlön för kommuner återgår metoden till tidigare metod. Det vill säga utan ett antagande om löneökning.